

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

Hadtudományi Doktori Iskola

Dely Péter r. alezredes

**A nemzetbiztonsági szolgálatok és a rendőrség szerepe a polgári
válságkezelésben, különös tekintettel az EU afganisztáni szerepvállalására**

című doktori (PhD) értekezésének szerzői ismertetője

TÉZISFÜZET

Témavezető:

Dr.habil. Boda József ny. nb. vezérőrnagy

**Prof. Dr. Kis-Benedek József ny. honv. ezredes c. egyetemi tanár az MTA
doktora**

Budapest, 2021

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés.....	2
A tudományos probléma megfogalmazása	3
A kutatási célkitűzések.....	4
Hipotézisek	4
Kutatási módszerek.....	5
Összegzett következtetések	6
Új tudományos eredmények.....	12
Ajánlások, az új tudományos eredmények gyakorlati felhasználhatósága .	13
A témában írt publikációk jegyzéke	14
Szakmai-Tudományos Életrajz.....	14

*„Bármilyen gyönyörű is a stratégia,
nem árt, ha olykor az eredményére is
vetünk egy pillantást”*

Winston Churchill

Bevezetés

Az elmúlt időszakban jelentősen megnőtt hazánk szerepvállalása a nemzetközi válságkezelő missziókban és békeműveletekben. Katonai oldalról alapvetően az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (a továbbiakban: NATO) kötelezettségek részeként, de ezzel párhuzamosan a polgári (rendőri, szakértői) közreműködés is egyre hangsúlyosabb. A válságövezetbe kiküldött polgári szakértők szakmai felkészültsége ugyan nemzetközi szinten elsőrangú, de ez nem párosul szinte semmiféle nemzetbiztonsági felkészítéssel. A nemzetbiztonsági szolgálatok mind hírszerzési, mind elhárítási oldalról szinte teljesen elhanyagolják a polgári válságkezelő műveletekben részt vevő szakembereinket. Véleményem szerint a helyzet a változásra megérett. Egyrészt hazánk érdekérvényesítő tevékenysége megkívánja a missziókban részt vevő szakértők által birtokolt, és beszerezhető információkat, másrészt a jelen kor fenyegetettségei mellett nem képzelhető el, hogy a különböző missziókban részt vevő állomány nemzetbiztonsági védelem nélkül tevékenykedjen. A fenti két kívánalom megköveteli a nemzetbiztonsági szolgálatoktól a válságkezelő műveletekbe kiküldött személyek vonatkozásában egy minden részletre kiterjedő nemzetbiztonsági felkészítés elvégzését, valamint a velük történő folyamatos kapcsolattartást a misszió ideje alatt. Ugyancsak napjaink tendenciája, hogy a katonai válságkezelő műveletek polgári irányt vesznek, hisz a biztonsági szektor fejlesztése nem terjedhet ki pusztán a katonai képességek növelésére egy válságkörzet vonatkozásában, szükséges a rendfenntartói, államigazgatási ágazatok segítése/támogatása is. Erre jó példa a NATO Nemzetközi Biztonsági Közreműködési Erő (International Security Assistance Force - ISAF) / Tartós Támogatás Küldetés (Resolute Support Mission - RSM) misszió NATO Képzési Küldetés- Afganisztán (Nato Training Mission –Afghanistan - NTM-A) iránya. Ezek a képességfejlesztő projektek szintén nem nélkülözhetik a nemzetbiztonsági szolgálatok közreműködését.

Hazai viszonylatban a válságkezelés vonatkozásában nem mehetünk el szó nélkül a Terrorelhárítási Központ (a továbbiakban: TEK) tevékenysége mellett. Megalakulása óta feladatai közé tartozik a külföldön bajba jutott magyar állampolgárok menekítése, biztonságba

helyezése. Ez a feladat hatványozottabban jelentkezhet a válságövezetekben, ahol egy bármilyen intenzitású mentési akció során elengedhetetlen a közreműködés a területen hivatalosan szolgálatot teljesítő rendvédelmi, államigazgatási szakemberekkel. Szerencsés, ha ez az együttműködés, vagy a kapcsolatfelvétel nem az esetlegesen bekövetkezett konfliktus után történik csak meg.

A tudományos probléma megfogalmazása

Az Európai Külügyi Szolgálat (European External Action Service – EEAS) megalakulása óta a biztonság-és védelempolitikai dokumentumok világosan fogalmazzák meg az Európai Unió ambíciószintjeit, és a Közös Biztonság-és Védelem Politika (Common Security and Defence Policy- CSDP) teljes mértékben szabályozza a válságkezelő műveletek stratégiáját, céljait és működési rendjét. Politikai és stratégiai szinten az információs támogatás – értve itt a nemzetbiztonsági, a hírszerző szervezetek jelentette támogatást – megoldott, de műveleti szinten ez szinte kizárólag a katonai tevékenységről mondható el. Polgári civil missziókban a formális információs támogatás sem szervezeti szinten, sem hazai vonatkozásban nem elégséges.

A hazai nemzetbiztonsági szolgálatok vonatkozásában a polgári válságkezelői műveletek ismeretlen területnek számítanak, részvételük a felkészítés, a kapcsolattartás vagy akár a támogatás terén nem tapasztalható, vagy minimális. Nincsenek lefektetett elvek, irányok annak vonatkozásában, hogy az ilyen jellegű tevékenységet végző szakemberek sikeres tevékenysége és főként biztonsága érdekében milyen információkra lenne szükségük, és a másik oldalról milyen információkat tudnak szolgáltatni a hazai szolgálatok számára, amelyekkel nem veszélyeztetik a műveleti tevékenységüket és nem is sértik a nemzetközi szervezet irányelveit, mandátumát.

A hazai – és akár a nemzetközi – szervezetek nem vesznek tudomást a műveleti területen tevékenykedő civil szervezetekről (a továbbiakban NGO-k Non Governmental Organisation), és nemzetközi üzleti vállalkozásokról. Jelentőségük egyrészt az általuk birtokolt információkban van, másrészt jelenlétük biztonsági kockázatot is jelent.

A kutatási célkitűzések

Az értekezés elkészítése során az alábbi célkitűzéseket tartottam szem előtt:

1. A polgári válságkezelő műveletekbe kiutazó civil szakértők nemzetbiztonsági felkészítése alapjainak tudományos igényű meghatározása, specializálva a misszió jellegére, és a szakértő beosztására.
2. A nemzetbiztonsági szolgálatok válságkezelő műveletekkel, illetve az ott tevékenykedő polgári szakértőkkel kapcsolatos feladatainak viszonylatában tudományos kutatási eredményekkel megalapozott ajánlások megfogalmazása.
3. Nemzetközi példákkal és tényekkel alátámasztott javaslat a hazai nemzetbiztonsági szolgálatok vonatkozásában egy szolgálatok közötti munkacsoport létrehozására, a válságkezelő műveletek támogatására.
4. Javaslatok megfogalmazása a polgári szakértők biztonságát javító intézkedések vonatkozásában az ezzel érintett szervezetek számára.

Hipotézisek

Doktori értekezésem a kutatási célkitűzésekkel összhangban a következő hipotéziseket vizsgálja:

1. A hazai nemzetbiztonsági szolgálatok részéről paradigmaváltásra van szükség a válságkezelő műveletek támogatásával kapcsolatban, amely új feladatokat, és egyben lehetőségeket is jelent számukra. Elsődlegesen a műveletek információs támogatása a jelentkező feladat mind biztonsági, mind a tervezett programok fejlesztésének oldaláról, lehetőség pedig az eddig ki nem használt információs forrás.
2. A nemzetbiztonsági szolgálatok sok esetben nem használják ki azokat a lehetőségeket, amelyeket a válságövezetekben tevékenykedő nem kormányzati szervek, NGO-k jelentenek, illetve nem tulajdonítanak jelentőséget a jelenlétük miatt felmerülő biztonsági kockázatoknak.
3. A válságövezetben tevékenykedő polgári szakértők védelme elképzelhetetlen a hazai szervek és a külföldi partnerszolgálatok, a nemzetközi szervezetek napi szintű együttműködése és információcseréje nélkül. Ennek alapfeltétele, hogy a hazai szolgálatok –

formálisan lefektetett rend alapján – rendszeresen kapcsolatot tartsanak az adott polgári szakértőkkel, és tőlük a tevékenységükkel kapcsolatban információkat kapjanak.

4. Mindezen feladatok megkívánják a hazai nemzetbiztonsági szolgálatok még szorosabb együttműködését.

Kutatási módszerek

„A tudományos kutatás adott helyen, időben, tudományterületen és vizsgálati szinten az a tervszerűen végzett, és az adott vonatkozásban rendelkezésre álló, eddigi tudományos ismereteken alapuló emberi tevékenység, amelynek célja: új, az eddigi ismeretek rendszeréhez kapcsolódó (azt kiegészítő, általánosító vagy helyettesítő), adott területen hosszabb vagy rövidebb távlatban általános érvényű adat, összefüggés, hatás vagy kölcsönhatás megállapítása, vagy létrehozása.”¹

E megfogalmazás értelmében és a fentiekben leírt kutatási céljaim elérése érdekében az alábbi eszközöket és módszereket alkalmaztam:

Összegyűjtöttem mindazon ismereteket, melyeket korábbi tanulmányaim során szereztem a téma vonatkozásában. Ezeket az ismereteket a gyakorlatban is alkalmaztam válságkezelői tevékenységem során. Ugyancsak alkalmaztam a korábbi munkám során megszerzett bűnügyi hírszerzői ismereteket és képességeket, illetve felmértem azok lehetőségeit a nemzetközi műveletben.

A polgári válságkezelői tevékenység során szerzett közvetlen tapasztalatokat, elért sikereket vagy éppen kudarokat a megszerzett elméleti ismeretanyag alapján tudományos alapossággal elemeztem, arra törekedve, hogy minden esetben sikerüljön következtetést levonni. A siker és a kudarc is okokra vezethető vissza, azok elemzése egyformán hozzáadott értéket képviselhet.

E két forrásból begyűjtött ismeretek alapján felmértem a célkitűzésem korlátait, és azok tágítása céljából hazai és nemzetközi szervezetek által tartott képzéseken vettem részt, ahol a problémák felvetését és a lehetséges megoldásokat nemzetközi szinten is stratégiai gyakorlattal rendelkező szakemberek tették meg. Részt vettem EU és NATO tanfolyamokon,

¹ Paczolay Gyula: A tudományos kutatás néhány elméleti és módszertani kérdése. In Bóna E. – Farkas J. (szerk.): A tudomány néhány elméleti kérdése. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1970. Idézi: Dr. Gócze István: A tudományos kutatás módszerei. Hadtudományi Szemle, Budapest, 2011/3. 157-158. oldal.

konferenciákon, válságkezelői gyakorlatokon. Példaként említeném az EU Missziók és műveletek stratégiai tervezése című kurzust, vagy a NATO Átfogó megközelítés tudatosító témájú képzését, vagy az éves válságkezelői gyakorlatait (NATO Crisis Management Exercise – CMX). Ezeken a fórumokon sikerült megvitatni az általam gyakorlatban tapasztaltakat, így azokról nem csak a saját véleményemmel rendelkezem, hanem más megközelítésekkel is.

Tanulmányoztam a téma magyar és angol nyelven elérhető nemzetközi szakirodalmát, tudományos cikkeket, doktori értekezéseket, nemzetközi szervezetek hivatalos kiadványait, oktatási anyagait, joganyagait, az ide kapcsolódó politikai nyilatkozatokat, illetőleg a sajtóban megjelent releváns anyagokat. A fellelt dokumentumokat elemeztem és az abban szereplő információkat összevettem az általam tapasztaltakkal.

Konzultációkat folytattam a témában illetékes hazai szakemberekkel, mind a külügyi, mind a katonai és rendészeti oldalon. Konzultáltam a hazai felkészítést, szervezést, felügyeletet végző szervezet képviselőivel, és a válságkezelői műveletekben részt vett személyekkel egyaránt.

Az így begyűjtött ismeretek felhasználásával a megszerzett információkat egyszerű logikai eljárásokkal elemeztem, összevettem, ütköztettem, mely eredményeként sikerült konklúziót levonni, ami esetemben a felvetett hipotéziseim igazolását és a tudományos eredmények megszületését jelentik. A kutatás során elért eredményeket folyamatosan publikáltam, azokból tudományos konferenciákon előadásokat tartottam.

Az értekezéshez szükséges kutatói munkát 2021. június végén befejeztem. Az az után keletkező információk már nem kerültek bele az értekezésbe.

Összegzett következtetések

Hazánk és az Európai Unió biztonsági stratégiái, a világban jelenleg tapasztalható kihívások, mint a klímaváltozás miatti környezetváltozás, vagy az erőforrások mennyiségének csökkenése mind abba az irányba mutatnak, hogy a válságkezelés nem csak a múlt és a jelen, de a jövő egy meghatározó tényezője is lesz. A különböző nemzetközi szervezetek egymástól függetlenül, és egymással összefogva is végzik e tevékenységet. Mára az is nyilvánvalóvá vált, hogy nincs értelme katonai és polgári válságkezelésről külön-külön, egymástól elszigetelve beszélni. A legkomolyabb katonai beavatkozással induló művelet sem éri el célját, ha nem

párosul a polgári élet, a belső rend helyreállításával. Ezeket a feladatokat sokféleképpen lehet elvégezni. A válságkezelő szervezet maga veheti kezébe az irányítást, és hajtja végre az általa elgondoltakat, vagy pusztán tanácsokkal, erőforrásokkal segíti a helyi rendszert a megerősödésben. Az elmúlt évtizedek politikai- kulturális légkörében szemmel láthatóan ez a megoldás bizonyult népszerűbbnek. Ugyanakkor a 21. század leghosszabb, és legkölségesebb válságkezelése Afganisztánban arra is rávilágított, hogy ez nem feltétlenül a sikeres út. A kezdetben elért biztató eredmények kihunyini látszanak a nemzetközi közösség távozásával, és az ország lassan visszasüllyed a 2000 előtti állapotába. Felvetődik tehát a kérdés, minden esetben a legjobb megoldást követte-e a nemzetközi község, és tevékenysége során valóban felhasznált-e minden információt, ami tevékenységét befolyásolta, vagy maga tudta volna általa befolyásolni tevékenységét.

Ugyancsak megfigyelhető, hogy a legtöbb konfliktus nem szüntethető meg egy nemzetközi katonai művelettel. A függetlenné váló, vagy egy elnyomó rendszer uralma alól szabaduló országok esetében egy-két éves nemzetközi jelenlét elégséges a stabilizáció kialakulásához, de a történelmi gyökerű területi viták, országon belüli etnikai konfliktusok nem oldhatóak fel, ilyen esetekben a nemzetközi közösség igen hosszú távon kell, hogy berendezkedjen az adott területen. Említeném a Közel-Kelet, Ciprus, vagy az India-Pakisztán Kasmíri vitáját, ahol több tíz éve vannak nemzetközi megfigyelők, és jelenlétük nélkül a konfliktusok szinte azonnal fellángolnának. A hosszú távú rendezés pedig megköveteli a polgári válságkezelés erősödését. Tekintettel arra, hogy ilyen műveleteket először az ENSZ indított, törvényszerű, hogy itt jelent meg először az átfogó megközelítés elve. Ennek bizonyítéka, hogy az 1995-ben látott közel 94 %-os katonai részvétel 2000-ben már 68%-ra mérséklődött.² A NATO esetében 2010 után jelent meg ez az elv a válságkezelő rendszerükben, viszont a polgári oldalt rendezését is főként katonai állománnyal igyekeztek megoldani, ami a polgári szakértők arányának újbóli csökkenéséhez vezetett.

Meglátásom szerint az elnyúló válságkezelői műveletek során – annak ellenére, hogy egy misszió kezdetben csak egy-két fókuszpontra koncentrált indulásakor – szükségképpen jelenik meg a teljes biztonsági szektor reformját érintő feladatmeghatározás. Ennek okát abban látom, hogy a társadalomban mélyen gyökerező konfliktusok nem megoldhatóak tüneti kezeléssel, a társadalom gondolkodásmódját kell megváltoztatni. Ilyenkor minden esetben a nyugati normák és értékrendek bevezetéséről beszélünk. Ebben vannak üdvözítendő dolgok,

² Center for International Peace Operations https://www.zif-berlin.org/sites/zif-berlin.org/files/inline-files/2020-21%20ZIF%20Plakat%20Weltkarte_EN_700KB.pdf Letöltve: 2021. 03. 18.

mint például a demokratikus elvek bevezetése, a női egyenjogúság, az igazságszolgáltatási rendszer modernizálása, ugyanakkor eleve kudarcra ítéltetett egy olyan értékrend bevezetése, amellyel a társadalom nagy része neveltetése, kultúrája okán nem tud azonosulni. Vagyis hiába öl megszámlálhatatlan pénzt és energiát számos szervezet felnőtt emberek rendőri, jogi, katonai képzésére, ha az identitásukat meghatározó fiatalkori képzés az adott ország saját hagyományai szerint zajlik.

Ezzel párhuzamosan meg kell említenem az eltérő szervezeti kultúrák problémáját. A katonai művelet során közösen elfogadott doktrínák alapján történnek a mozzanatok, ám a polgári misszióknak csak stratégiája van, és működési rendje, az ott szolgálatot teljesítő szakemberek felkészültsége és kulturális háttere gyökeresen különbözhet. Egy Európa Unió misszió esetében az összes résztvevő azonos kultúrkörből származik, és bár jelentkezhetnek különbségek, alapvetően a kapott feladatot, az elérendő célt mindenki azonosan értelmezi. Ugyanez már problémás egy ENSZ misszióban, ahol egymástól gyökeresen eltérő kultúrából származó szakértők más tudásanyag, más hozzáállás alapján igyekeznek tevékenykedni. Erre a problémára a legszerencsésebb megoldás, ha egy adott ország nem egyéni jelentkezőket küld, hanem teljes kontingenssel jelenik meg, így egy adott munkafolyamatban a szakértők nem maradnak egyedül véleményük érvényesítéskor.

A hosszú távú missziók esetében ugyancsak sarkalatos pontnak látom a fejlesztések témakörét is. A válságkezelést végző szervezet különböző nemzetközi forrásokból, donációkból jelentős mennyiségű fejlesztést végez, vagy akár a reform alá vont szervezet bérezését is rendezi (mint az Afganisztánban is történt), ugyanakkor a felhasználás tekintetében az ellenőrzési jogköre csekély, mivel az már az ország politikájába történő beavatkozásnak minősülne. Ahogy a hidegháború éveiben a helyi konfliktusokban megjelent a szembenálló hatalmi blokkok támogatása, és proxy háborúkat folytattak egymással, a válságkezelés során alkalmazott támogatások is a geopolitikai érdekérvényesítés eszközeivé lettek. Mivel a geopolitikai érdek egy szervezet tagállamai esetében is különböző lehet, így a saját érdekből alkalmazott támogatás is a nemzetközi erőfeszítés ellenében hat.

Ugyancsak felvetődő tény, hogy a válságkezelő szervezetek igénylik a felkészült szakembereket mind katonai, mind polgári oldalról. Egy ország reprezentáltsága egy adott műveletben kihat az ország érdekérvényesítő képességére is. Katonai oldalról elmondható, hogy hazánk ezt felismerte, de a polgári vonalon szinte csak jelképes tevékenység figyelhető meg. Különösen igaz ez, ha összevetjük országunk korábbi szerepvállalásaival a polgári válságkezelés területén. Azokban az években, mikor 80-100 fő körüli polgári létszámot tudtunk

felmutatni, több esetben régiós parancsnoki, vagy akár misszióvezetői beosztásba is kerültek hazai szakemberek. A magasabb missziós pozíciók elmaradása nem a szakértelem hiányának, hanem a nemzetközi szinten tapasztalható jelentőség csökkenésének tudható be. Tapasztalatom szerint a hazai polgári szakértők megítélése mindig is jó volt a nemzetközi környezetben, így a magyar érdekvédelem egyik eszköze lehetne a polgári szerepvállalás erősítése, és ezzel párhuzamosan jelentősebb beosztások megszerzése. Ugyancsak probléma, hogy a magyar viszonyok között a missziós szerepvállalás és a karrierépítés a legritkább esetekben szerepel együtt. Vagyis vezetői tapasztalattal rendelkező személyeket előljárók így ritkán engednek ki misszióba, illetőleg a missziós tapasztalatokkal rendelkező személyek elenyésző számú esetben jutnak vezetői pozícióba, ami pedig a magasabb beosztásokra történő pályázatoknál követelmény. Ha hivatalosan kiküldött polgári szakértőink nem is, de gazdasági társaságok, civil szervezetek folyamatosan tevékenykednek a válságövezetekben. Ezek nagyrészeről sem a közvélemény – és ami rosszabb – sem a magyar szervek nem tudnak hivatalosan. Ugyanakkor érthető állampolgári kíváncsiságnak jelenik meg, hogy a haza tegyen meg mindent a külföldön bajba jutott honfitársaink érdekében. A meglévő kettősség feloldást kíván.

Ezen gondolatok mentén végeztem kutatómunkámat. Áttanulmányoztam a legnagyobb nemzetközi szervezetek válságkezelő rendszerét, a döntéshozatali láncon át a végrehajtott missziókig. Különös figyelmet fordítottam az Európai Unió tevékenységére, és Afganisztánra. Bemutattam tehát Afganisztánt, a helyi biztonsági szervek felépítését, működését, a 2001 óta tartó nemzetközi válságkezelő műveleteket, illetve azoknak a rendvédelmi szervek irányában végzett tevékenységét. Ugyancsak figyelmet szenteltem a helyi kulturális hatásoknak. Külön értekeztem az ország – véleményem szerint legnagyobb negatív nemzetközi hatást kiváltó – problémájáról, a kábítószer termelésről és előállításról. A felsorolt tények alapján azt a következtetést kellett levonnom, hogy a nemzetközi közösség az afganisztáni missziókba befektetett pénzt és energiát elvesztegette. Ezen kijelentésem rendészeti szakmai alapon teszem, a politikai oldal majd megtalálja magának a siker bizonyítékait. Ezek közül egyet magam is megjegyeztem, a bemutatott demográfiai adatokból kiviláglik, hogy az afgán társadalom a fejlődés útjára lépett. Öregedni kezdett, szakít a falusi vidéki életmóddal, a mezőgazdasági munkából sokan az iparba és a szolgáltatóiparba tértek át, illetőleg a hazai össztermék értéke a nemzetközi befektetések nyomán a korábbiak sokszorosára nőtt. Sajnos az már kérdéses, hogy a nemzetközi erők kivonulásával ez a folyamat nem fordul-e vissza a 2001 előtti irányba.

Jól látható hogy a fejlesztési törekvéseknek volt pár komoly akadálya. Az első, hogy a kezdeti időszakban minden szervezet csak a saját elgondolását erőltette, sem egymással, sem az afgán féllel nem tárgyaltak. Közvetve ez a felismerés vezetett a NATO 2010-ben Lisszabonban elfogadott új stratégiai koncepciójának, az átfogó megközelítés elvének elfogadásához. Ez természetesen nem oldotta meg a problémákat. Jó példa erre, hogy az EUPOL megszűnése után számos rendőri egységet átszerveztek a haderő kötelékébe, mert már nem akadt senki, aki a polgári oldal erősítése mellett érvelt volna nemzetközi szereplőként.

Az sem ismeretlen jelenség a történelem során, hogy az afgán lakosság és hivatalos szervek elfogadják a külföld anyagi támogatásait, de a tanácsokból nem kérnek. Ebből előre vetíthető, hogy a válságkezelő műveletek végeztével a biztonsági szektor működése jelentős fordulatokat fog venni.

Taglaltam a rendőri fejlesztési nehézségeket, és a mindent átítató korrupciót. Ezek a tények az EUPOL működésének idején is ismertek voltak, de az információk nem hagyták el a missziót, és nem jutottak el a brüsszeli döntéshozókig. Az elmúlt tizenöt évben a biztonsági szektor anyagi forrásait a nemzetközi közösség biztosította, mégsem vette a bátorságot, hogy a tanácsadáson túl, végrehajtói módon avatkozzon bele a rendszer fejlesztésébe. Az amerikai csapatkivonások gyakran hallott indoka, hogy már olyan katonák is kockáztatják az életüket Afganisztánban, akik még nem is születtek meg a World Trade Center elleni terrorakció idején. Ugyanez igaz az afgán oldalra is: olyan fiatalok állnak be a hadseregbe vagy a rendvédelembe szolgálni, akik már a nemzetközi megjelenés után születtek, vagy legalább is azt követően kezdtek el tanulni. Ha a nemzetközi közösség a befektetett erők egy részét a fiatalok taníttatásának kérdésére fordítja (nem csak felszerelések biztosításával), és beleszól az oktatásba is, akkor a most pályára lépő generációnak már nem lennének ismeretlenek a nyugati szemléletek, ismernék a világot, és mindenképpen alacsonyabb lenne az írástudatlanok száma. Ám ezen beavatkozás nélkül a rendőrképzés fő problémája végig az maradt, hogy írástudatlan embereket kellett jogi ismeretekre, jelentésírásra oktatni. Számos példát lehetne sorolni – akár az általam személyesen megtapasztaltakat – amelyekből kiviláglik, ha képzések tömegével sikerült is részeredményeket felmutatni, a társadalom alapvető szemléletét, hozzáállását a legkisebb mértékben sem befolyásoltuk.

Úgyszintén leírtam, a válságkezelést a hatalmak saját geopolitikai érdekeik érvényesítésére is használják, így szükségszerűen egymás szándéka ellenére cselekedtek. Amerika jobban tartott a nemzetközi terrorizmustól, mint az afgán herointól, így ezen a téren nem is fejtett ki jelentős érdemi törekvéseket. A nemzetközi válságkezelő erők távozásával mindazon lehetőségek – melyeket lehetséges eszközként nevesítettem a kábítószer-elleni

küzdelemben – elméleti esélye is elvész. Maradnak a lakosságot közvetlenül támogató mezőgazdasági programok, amelyek viszont nem vetekedhetnek a kábítószer által termelt profittal. Ugyancsak várható, hogy a szövetséges haderők kivonulásával keletkező geopolitikai űr sem marad sokáig betöltetlen.

Elképzeltető, az első időszakban a tálib erők kismértékben igazodnak a nemzetközi konferenciákon kialakított kompromiszumhoz, de úgy látom, hogy hosszú távon Afganisztán elindul vissza a 2001 előtti irányba. Az afgán polgári válságkezelés tehát egyelőre múltidőnek tekinthető, de nem volna szerencsés a jövőben megismételni ugyanezen hibákat.

Az Európai Unióval kapcsolatban megállapítottam, hogy - a folyamatosan változó biztonsági környezethez igazodva – folyamatosan fejleszti saját biztonsági stratégiáját, a nemzetközi rend fenntartásában, a konfliktusok megelőzésében történő szerepvállalása mindvégig prioritás maradt.

A balkáni szerepvállalás hosszútávú feladata az Uniónak, számos korábbi szervezet (NATO, ENSZ) műveletét vette át. Ugyancsak erős a jelenlét Európa keleti felén a konfliktusok sújtotta Ukrajna és Grúzia területén. Mindezek mellett egyre erősödő afrikai szerepvállalás tapasztalható. Mint ahogy az az Uniós –és a hazai – biztonsági stratégiákban szerepel, a konfliktusokat keletkezésük helyén célszerű, és indokolt kezelni. Afrika szerepe, az ott lévő társadalmi, természeti problémái révén a migrációs folyamatok erősödésében tényszerű. Ezért a folyamat visszaszorítása érdekében legalább olyan hangsúlyos a problémák helyben történő kezelése, mint az illegális migráció elleni műveletek a Földközi tenger térségében. Ugyanakkor műveletei tanácsadó jellegűek, polgári vonatkozásban a végrehajtói mandátum sok esetben nem is kívánalom, ezzel is bizonyítva, hogy az Unió nem avatkozik bele az adott ország belügyeibe. A tanácsadás sok esetben végrehajtói hatalom nélkül nem elégséges, csak a befektetett energiák, erők és források elpazarlásához vezet.

A hírszerző képességekkel kapcsolatban megállapítottam, hogy nem használják ki maradéktalanul a rendelkezésükre álló lehetőségeket, különösen nem a válságkövetekből származó információk terén. Amíg a katonai műveletek esetén magától értetődő képesség az információs támogatás, és ezáltal a hírszerző képesség használata, addig a polgári területen ez nem valósul meg, sok esetben arra való hivatkozással, hogy beavatkozás lenne az adott ország belügyeibe. A megoldásra kétféle javaslatot is tettem, feltárva mindkét megoldás előnyeit. A meglátásom szerint az Uniós szintű változtatás csak az elemző kapacitás delegálásában valósulhatna meg, egy közös európai hírszerző szervezet megvalósulásáig – és ennek nem

látszanak jelenleg a körvonalai – műveleti területen történő információgyűjtésről csak nemzeti szinten lehetne beszélni.

Végezetül bemutattam az információs műveleteket, azok helyét, szerepét a polgári válságkezelő műveletekben. Ugyancsak bemutattam, hogy a polgári válságkezelő műveletekben érintett nemzetközi szervezetek hogyan valósítják meg ezeket. Taglaltam a hazai helyzetet, feltárva annak hiányosságait. Felvázoltam egy lehetséges működési struktúrát, amellyel az információáramlás biztosítható lenne. Tekintettel arra, hogy a kutatás során számos szervezet – a rendvédelmi szervek, a nemzetbiztonsági szolgálatok, a Külgazdasági és Külügyminisztérium – munkatársaival folytattam konzultációt, meghallgattam tapasztalataikat, kikértem véleményüket, így kijelenthetem, az általam felvázolt működési elképzelés nem ellentétes a konzultációba bevont szakemberek meglátásaival. A lehetséges működési rend ismertetése után bemutattam a rendszeren keresztül megjelenő információkat, azok típusát, illetőleg a kommunikáció várható előnyeit, ugyanakkor a veszélyforrásait is.

Hazánkban a helyzet nem a hírszerző közösség, sokkal inkább a versengő nemzetbiztonsági szolgálatok irányába mutat. Jelen helyzetben nem látom realitását az általam felvázolt működés mielőbbi megvalósulásának. Ugyanakkor a folyamat elindulása sürgető lenne, és kívánatos, megfelelné hazánk Nemzeti Biztonsági Stratégiájának.

Új tudományos eredmények

A fentiek alapján az alább tudományos eredményeket értem el:

1. Feltártam az afgán védelmi szektor felépítését, működésének előnyeit és hátrányait, kimutattam a nemzetközi közösség, benne hazánk törekvéseit a rendszer reformálására. Kimutattam azokat az okokat, tényezőket, hatásokat, melyek a siker elmaradásához vezettek.

2. Bizonyítottam, hogy a polgári válságkezelés információs támogatásának jelenlegi helyzete nem elégséges, a nemzetbiztonsági szolgálatoknak ebben tevékenyebb szerepet kellene vállalniuk. Feltártam, hogy mit jelent a nemzetbiztonsági szolgálatok segítsége egy adott állam szolgálatainak számára. Ugyancsak bizonyítottam, hogy a válságövezetekben tevékenykedő civil szervezetek számára kiemelt fontosságú a polgári válságkezelés

információs támogatása, hiszen a polgári rendészeti szervek munkatársaihoz képest sem felkészítésük, sem kiképzésük, sem eszközrendszerük nincs saját maguk védelmére.

3. Kidolgoztam a biztonsági kockázati tényezők csökkentésének lehetőségeit, az információáramlás módjának, és tartalmának meghatározásával.

4. Új működési rendszert dolgoztam ki, amellyel megvalósítható lenne a nemzetbiztonsági szolgálatok szorosabb együttműködése a polgári válságkezelésben.

Ajánlások, az új tudományos eredmények gyakorlati felhasználhatósága

A nemzetközi válságkezeléssel foglalkozó irodalom jelentős, ugyanakkor az afganisztáni szerepvállalás értékelő leírása egyedi és hiánypótló a haza szakirodalomban. A tudományos eredményeimet elsősorban ajánlom a katonai és polgári válságkezeléssel foglalkozó szakemberek, és a nemzetbiztonsági szolgálatok munkatársainak. Ugyancsak ajánlom a katonai vezetők részére, akik a NATO, az EU vagy egyéb nemzetközi szervezet művelete során az átfogó megközelítés elvét követve hajtják végre válságkezelői tevékenységüket. Kiemelten fontosnak tartom, hogy katonai munkájuk során átlássák a polgári oldal lehetőségeit, problémáit, és működési rendjüket. Ajánlom továbbá mindazon rendőri, katonai vagy biztonságpolitikai vonalon felsőoktatásban tanuló hallgatók részére, akiket tanulmányaik okán érdekel a nemzetközi válságkezelés, az Európai Unió válságkezelésének működési rendje, vagy Afganisztán helyzete, és az afgán válságkezelés során felhalmozódott rengeteg tapasztalat. Feltétlenül ajánlom azon szakembereknek, akik válságövezetekbe, vagy nemzetközi szervezetekhez készülnek szolgálat ellátására, vagy munkavégzésre. Az ismertetett hipotézisek, és azok bizonyítása oktatási kérdés vagy vitatéma lehet a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nemzetbiztonsági, és Rendészettudományi kurzusain, illetve a rendvédelmi szervek, nemzetbiztonsági szolgálatok belső képzésein. Végezetül ajánlani tudnám bárkinek, akiket a napi híreken túl, mélyebben érdekel mindaz, ami Afganisztánban történt az elmúlt közel húsz évben.

A témában írt publikációk jegyzéke

1. Dely Péter: Afganisztán Nemzeti Rendőrsége I. – az Afgán Rendőrség fejlesztését célzó nemzetközi törekvések in: Nemzetbiztonsági Szemle MMXV/II. szám (2015) p.37-51
2. Dely Péter: Afganisztán Nemzeti Rendőrsége II.- A rendőrségi rendszer felépítése, és a szervezetépítés nehézségei in: Nemzetbiztonsági Szemle MMXV/III. szám (2015) p. 4-19
3. Dely Péter: Afganisztán Nemzeti Rendőrsége, azaz a bürokrácia megjelenése a premodern társadalomban in: Nemzetbiztonsági Szemle 2014 Békefenntartók napja különszám p.66-76
4. Dely Péter: Az EU válságkezelő műveleteinek stratégiai tervezése in: A Hadtudomány és a XXI. század (2018) p. 15-37.
5. Dely Péter: Kábítószer és kábítószer-bűnözés Afganisztánban in: Belügyi Szemle 64/3 (2016) p. 5-15
6. Dely Péter: Polgári válságkezelő műveletek információs támogatása in: Magyar Rendészet XVII. (2018) p.113-127

Szakmai-Tudományos Életrajz

Peter Dely Péter főiskolai tanulmányok befejezését követően 1992-ben lett a Rendőrség hivatásos állományú tagja. 2010-ig bűnügyi, bűnügyi-hírszerzői vonalon dolgozott, azt követően pedig képzéssel, kiképzéssel. 2004 és 2010 között három alkalommal teljesített szolgálatot Afganisztánban, mint a Kabuli Rendőrákadémia oktatója, és az EU Kábítószer-ellenes főtanácsadójaként. 2006-ban pedig az EBESZ misszióban, Grúziában végzett kiképzői feladatokat. 2013-2015 között a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen okleveles nemzetbiztonsági szakértői diplomát szerzett, majd tanulmányait a Hadtudományi Doktori Iskolában folytatta. Kutatási témájában ötvözte a válságkezelésben szerzett tapasztalatait a munkája során megszerzett bűnügyi-hírszerzői tapasztalatokkal. Publikációit a válságkezelés, Afganisztán, és a terrorizmus terrorelhárítás témákban készítette. Tanulmányaival összefüggésben részt vett NATO, és EU válságkezelői tanfolyamokon. Napi kiképzői munkája mellett rendszeresen tart előadásokat konferenciákon, és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem hallgatóinak. Angol nyelvből komplex felsőfokú, míg orosz nyelvből alacsonyabb szintű nyelvvizsgával rendelkezik.